

- Gavrilović, D. (1974.): Srpska kraška terminologija. Kraška terminologija jugosl. naroda, knj. II, pp. 73, Beograd.
- Gušić, B. i Gušić, M. (1960.): Kras ili krš. Krš Jugoslavije, sv.2, (2–20), Zagreb.
- Gušić, B. i Gušić, M. (1999.): Kras ili krš. Ekološki glasnik, s. 8–9 (45–47), D. Lomnica.
- Herak, I. (1960.): Geologija, pp. 433, Ed. Školska knjiga, Zagreb.
- Herak, I. (1973.): Geologija, pp. 465, Ed. Školska knjiga, Zagreb.
- Herak, I. (1978.): Krš, također kras. Opća enciklopedija. 4 Iz - Kzy, pp. 703, Jugosl. leksi-kografski zavod, Zagreb.
- Horvat-Mileković, M. i Lovrić, A.Ž. (1999.): Podrijetlo starohrvatskog jezika: Indoiranski arhaizam u srednjovjekovnom hrvatskom i reliktnim pradijalektima. Staroiransko po-drijetlo Hrvata, 191–234, Zagreb-Tehrân.
- Hozjan, S. (1996.): Prilog za biografski leksikon Dobrinjštine. Krčki zbornik, sv. 35, 147–154, Krk.
- Jurišić, B. (1973.): Rječnik govora otoka Vrgade. II. dio, Rječnik, PP.255, Zagreb.
- Kalmeta, R. (1990.): O nazivima “kras” i “krš”. Priroda, 4–5, (46–47), Zagreb.
- Kalmeta, R. (1999.a): O Nazivima geološka građa i geološki sastav. Ekološki glasnik, 6, 24–28, D. Lomnica.
- Kalmeta, R. (1999.b): Dva besmislena “smisla” u nazivima “krš u užem smislu” i “krš u ši-rem smislu”. Ekološki glasnik, 8–9, 48–55, D. Lomnica.
- Kalmeta, R. (2000.): Dr. Tihomir Marjanac u ulozi “recenzenta” i “lektora”. Ekološki Gla-snik, 4, 27–31, D. Lomnica.
- Karić, V. (1883.): Zemljopis za niže razrede srednje škole. III deo, (264), Beograd.
- Klaić, B. (1988.): Rječnik stranih riječi. Nakl. zavod Matice hrvatske, pp. 1456, Zagreb
- Krajač, I. (1932.): Planinarsko nazivlje. Hrvatski planinar, 6, 166–173, Zagreb.
- Malinar, H. (2001.): Dali je kras hrvatska riječ? Ekološki glasnik, God. IX, br. 3, 28–33, D. Lomnica.
- Marjanac, T. (2000.a): Pod kišom metaka. Vijesti hrvatskoga geološkog društva, vol. 37, sv. 4, 10–12, Zagreb.
- Marjanac, T. (2000.b): Pabirci iz krške terminologije. Vijesti hrvatskoga geološkog druš-tva, Vol. 37, sv. 4, 13–14, Zagreb.
- Pelivan, A. (1999.): Neke napomene uz donesene članke. Ekološki glasnik, 8–9, 61, D. Lo-mnica.
- Poljak, Ž. (1986.): Planine Hrvatske (planinarko-turistički vodič). Ed. Planinarski savez Hrvatske, Zagreb.
- Poljak, Ž. (1994.): Krš ili kras? I krš i kras! Hrvatski planinar, 7–8, (176–177), Zagreb.
- Poljak, Ž. (1999.a): Terminološki nesporazumi u ekologiji. Okoliš, 91, (83), Zagreb.
- Poljak, Ž. (1999.b): Zablude geologa Ive Velića. Hrvatski planinar, 11–12, (335–337), Za- greb.
- Poljak, Ž. (1999.c): Zablude geologa Ive Velića. Ekološki glasnik, sv. 8–9, (53–55), D. Lo-mnica.
- Poljak, Ž. (2000.): Nove zablude dr. Ive Velića. Hrvatski planinar, 4, (122), Zagreb.
- Rogić, P. (1957.): Kras (Kraš) - Krš -Karst. Jezik, God. V., sv. 4, (97–103), Zagreb.
- Roglić, J. (1974.): Prilog hrvatskoj krškoj terminologiji. Krš Jugoslavije, 9/1, pp. 72, JAZU, Zagreb.

- Rubinowski, Z. i Wróblewski, T. (1976.): Jaskinia Raj. pp. 57, Ed. Wydawnictwa geologiczne, Warszawa.
- Skok, P. (1972.): Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskog jezika. Knj. II., JAZU, Zagreb.
- Šugar, I. (1999.): Neprijeporno o prijepornom. Ekološki glasnik, 8–9, 56–61, D. Lomnica.
- Tuma, H. (1933.): Toponomastika i terminologija. Hrvatski planinar, 5, 133–139, Zagreb.
- Velić, I. (1994.): Manipulacija s kršom i krasom. Hrvatski planinar, 7–8, (173–176), Zagreb.
- Velić, I. (2000.a): Krš ili kras - finale. Hrvatski planinar, 4, (121–122), Zagreb.
- Velić, I. (2000.b): Cvijić, Roglić i geologija. Hrvatski planinar, 6, (183), Zagreb.
- Volčić, J. (1803.): Ričoslovník. Becs.
- Warwick, G.T. (1976.): Geomorphology and Caves. The Science of Speleology, 61–107, Ed. T.D. Ford i C.H.D. Cullingford, London.

Sažetak

Hrvoje Malinar, dipl. ing. geol. u m., Samobor
UDK 0001.4:811.163.42–46, znanstveni članak
primljen 12. veljače 2004. , prihvaćen za tisak 28. svibnja 2004.

Is the Word *kras* a Croatian Word?

The author discusses the affiliation of the words *kras* and *krš* to the Croatian language and concludes that the word *kras* is of Croatian origin and should be used instead of the word *krš*.

PRAVOPISNI RAT

Komentirana bibliografija publicističkih članaka o hrvatskom pravopisu objavljenih u 2000. i 2001. godini

Stjepan Babić i Sanda Ham

U Novinarskom domu 13. travnja 2000. Slavko Goldstein s Vladimirom Anićem i Josipom Silićem najavio je 4. izdanje Pravopisnoga priručnika hrvatskoga jezika. Pri tome je dijeljena četverostranična pozivnica na pretplatu s naslovom Najpotpuniji hrvatski pravopis i najavom da “izlazi u studenome 2000. godine”.

Sutradan su o tome pisale mnoge naše novine i tako je počela poplava članaka o pravopisima i pravopisnoj problematici, koju će poslije više novinara nazvati pravopisnim ratom, što i nisu pretjerane riječi jer kako je vrijeme odmicalo, ozračje

se zagrijavalo do užarenosti, pravopisne su rasprave po novinama trajale dvije godine, a kraj se im u bliskoj budućnosti u to vrijeme nije nazirao. Ipak, kada je Ministarstvo raspisalo natječaja za novi školski pravopis, pisanje po novinama gotovo je potpuno prestalo.

S. Babić skupljao je i bilježio publicističke članke pa se pokazalo da ih je bilo neprimjereno mnogo i da se pisalo svašta. Malo je tko ozbiljno nastojao protumačiti u čemu je bit problema, većinom se išlo senzacijama dizati naklade ili povećavati slušanost, kad je riječ o elektronskim priopćavlima.

Bitna je razlika između tiskanih i elektronskih javnih glasila. Tiskana glasila dostupna su u svako vrijeme, a elektronska samo u vrijeme emitiranja. Samo je S. Babić u to vrijeme dao dvadesetak intervjua za razna elektronska glasila, a većinom nije čak ni znao kada se emitiraju. Pokušaj da ih prijatelji snime ili da se naknadno nabavi snimku ili dobije ispis, nije uspio ni uz pojačan napor.¹ Zato ovdje nisu zabilježeni podaci iz elektronskih javnih glasila. Jasno da se nije mogla postići ni potpunost u tiskanim glasilima, pogotovu u pokrajinskima, ali mnogo je učinjeno i ovim popisom, ne samo radi današnjih čitatelja Jezika nego i povijesti radi.

Zbog obilja publicističkih članaka o pravopisnim pitanjima i pitanjima oko pravopisa, zbog različitih pristupa, ali i različitih stručnosti njihovih autora, potrebno dati bar najnužnije komentare pojedinim člancima. Često su uz naslove navedeni i nadnaslovi i podnaslovi jer i oni mnogo govore o naravi članka ili o pojedinim mislima.

Članci se prema svomu sadržaju načelno mogu razvrstati u pet skupina:

- 1. Izjave autora pravopisa ili članci koji su oni sami napisali; razgovori s autorima pravopisa.** Ovamo pripadaju članci kojima su autori S. Babić J. Silić i M. Moguš, a pridodati se može i D. Brozović kao zagovaratelj Hrvatskoga pravopisa. Riječ o trjezvenim i razložnim tekstovima u kojima se čitatelje želi upoznati s pravopisnom metodologijom ili konkretnim pravopisnim rješenjima. Ti su članci korisni, a i rijetko da u dnevnom tisku možemo pročitati kvalitetni, stručni tekst te vrste. Ako je pravopisni rat imao dobrih strana, onda su to svakako članci navedenih autora, a bez obzira na to što S. Babić, M. Moguš i D. Brozović nisu pravopisni istomišljenici s J. Silićem.
- 2. Izjave izdavača pravopisa.** Iako je riječ o dvama izdavačima, Školskoj knjizi i Novom liberu, čuo se samo glas Novoga libera,² odnosno, Slavka Goldsteina. Uglavnom je samopohvalno govorio o Anić-Silićevu pravopisu, uvijek kritizirajući Babić-Finka-Mogušev. Manje je kritike upućivano jezikoslovnoj stra-

¹ Uspio je dobiti samo ispis iz Dnevnika HT o predstavljanju 5. izdanja Hrvatskog pravopisa.

² Školska je knjiga izdavač Babić-Finka-Moguševa Hrvatskoga pravopisa i to od prvoga pa do posljednjega izdanja (a priprema se osmo!), ali je suizdavač s Novim liberom za Anić-Silićev Pravopis hrvatskoga jezika..

nu protivničkoga pravopisa, a više političkom kontekstu koji mu je neprestance prišivao.

3. **Objektivni novinarski komentari koji su zasnovani na činjenicama i kojima je cilj čitatelje upoznati s pravim stanjem stvari.** Tih je članaka, na žalost, bilo najmanje, a bili su nepotrebniji.
4. **Senzacionalistički članci u kojima su činjenice zanemarene i kojima je cilj puko privlačenje čitateljske pozornosti.** Tih je članaka, na žalost, bilo najviše. Očiti im je cilj bio privući što više čitatelja, od svake buhe napraviti slona i tako svoje novine učiniti aktualnijima od drugih. Zbog paušalnih ocjena i nadrijezikoslovlja, raj za nestručnjake, neznalice i laike, željne senzacija.
5. **Politizirani napisi kojima je cilj podizanje razine stranačke i nacionalne netrpljivosti.** Ti su članci često uvrjedljiva sadržaja i vulgarna stila, a upereni su protiv Babić-Finka-Moguševa pravopisa ili protiv S. Babića osobno jer je on u pravopisnom ratu postao istoznačnica za Hrvatski pravopis. Pravopis je u tim člancima samo sredstvo za obračun s političkim neistomišljenicima. Tih je članaka bilo malo, a na svu sreću jer svojim govorom mržnje ne donose ništa dobra. Zanimljivo je pripomenuti da ni jedan članak takvoga sadržaja i stila nije napisan o Anić-Silićevu pravopisu, niti su V. Anić ili J. Silić osobno pretrpjeli uvrjeda kakvima je bila izložena suprotstavljena pravopisna strana.

Podatke o člancima koje je skupljao S. Babić dopunili su Nataša Bašić, Dalibor Brozović i Davor Šarić pa im najljepše zahvaljujemo. Unatoč tomu vjerojatno je ostalo nezabilježениh članaka jer nismo mogli lako doći do podataka mjesnih glasila, npr. dubovačkih, karlovačkih, križevačkih, zadarskih, županijskih, a vjerojatno ni drugih gradova.

Osim Stjepana Babića (*S. B.*) članke je komentirala i Sanda Ham (*S. H.*), a pripomogla je i Nataša Bašić (*N. B.*)

Članci objavljeni u 2000. godini

1. **M. Jurišić, Autori obećavaju više jasnoće,** nadnaslov: Novi Liber najavio novo izdanje Anić-Silićeva Pravopisnoga priručnika hrvatskoga jezika, VL,³ 14. travnja. 2000., str. 22.

Prvi članak u nizu kojim je pokrenut pravopisni rat - izvješće o najavi novoga izdanja Anić-Silićeva pravopisa. U članku su ukratko prenesene samopohvale izdavača i autora, samopohvale bez pokrića kao što je pokazala knjiga kad je izašla. (*S. B.*)

³ Upotrijebljene su ove kratice: F - Fokus, FT - Feral Tribune, G - Globus, GS - Glas Slavonije, HN - Hrvatske novine, HS - Hrvatsko slovo, J - Jezik, JL - Jutarnji list, N - Nacional, NBL - Novi Brodski list, ND - Nedjeljna Dalmacija, NL - Novi list, O - Obzor, R - Republika (novine), SD - Slobodna Dalmacija, ŠN - Školske novine, V - Vijenac, Vj. - Vjesnik, VL - Večernji list, Z - Zarez.

2. Ž. Morić, Pravopis koji uklanja dvojbe, Vj. 14. travnja. 2000., str. 15.

Opširniji prijenos izdavačevih i autorskih samopohvala. (S. B.)

3. S. Babić: Imamo službeni pravopis, Vj. 14. travnja. 2000. (Hina)

Izjava S. Babića Hini u kojoj je rekao da izdavati drugi i drukčiji pravopis znači unositi zbrku i nered u hrvatsku kulturnu javnost, zatim da je Hrvatski pravopis⁴ dogovorne naravi, a kolege Anić i Silić ni s kim se nisu dogovarali pa je njihov pravopis autorsko djelo i da zbog toga izdavača ne vodi nastojanje da unaprijedi hrvatsku jezičnu kulturu, nego da su posrijedi komercijalni i politički razlozi. (S. B.)

4. J. Mandić, Pravopis lingvističkih, a ne političkih pravila, nadnaslov: Najavljeno novo izdanje Pravopisnog priručnika hrvatskoga jezika autorskog dvojca Anić-Silić, NL, 14. travnja. 2000., str. 41.

“Četvrtim, proširenim i ažuriranim izdanjem Pravopisnog priručnika hrvatskog jezika autora Vladimira Anića i Josipa Silića, utemeljenim na jasnim lingvističkim, a ne političkim pravilima, želimo unijeti jasnoću i preciznost u pravopisnu zbrku koja vlada našom svakidašnjicom”,

poručio je u ime izdavača Novi Liber Slavko Goldstein...

Osnovna je tvrdnja samopohvalna i neistinita jer je njihov pravopis zbrku samo povećao, a politička je insinucija da je drugi pravopis, Hrvatski pravopis, utemeljen na političkim pravilima jer je i te kako zasnovan na jezikoslovnim osnovama. Neistinita je i Golsteinova tvrdnja da su politički cenzori preimenovali naslov Anić-Silićeva Pravopisnoga priručnika iz *hrvatskoga jezika* u *hrvatskoga ili srpskoga jezika* kad su i sami autori izjavili da su se držali i Belićeva pravopisa, a u rječniku je i veliko mnoštvo čistih srbizama, što jasno pokazuje da im naslov nije nametnut.

I sama autorica članka sumnja u tu samopohvalu kad piše:

“Hoće li novo izdanje Pravopisa... uistinu ispuniti tu u današnjim uvjetima prilično nemoguću misiju, preostaje tek vidjeti... (S. B.)

5. S. Babić: Mi pravopis imamo, NL, 14. travnja. 2000., str. 41. (Hina)

Sažetak Babićeve izjave Hini, opširnije vidi **3.** (S. B.)

6. N. Rizvanović, Prošireno novim riječima, SD, 14. travnja. 2000., str. 21.

Kratak izvyještaj s konferencije o novom, 4. izdanju Anić-Silićeva Pravopisnoga priručnika. Nakladnik Goldstein 1. izdanje toga pravopisa (Pravopisni priručnik hrvatskoga ili srpskoga jezika) predstavlja kao općestandardno, a za to nema uporišta u onodobnoj praksi. (N. B.)

7. Najpotpuniji hrvatski pravopis (Poziv na pretplatu), G, 14. travnja. 2000., str. 120.

Oglasima s takvim zvučnim parolama izdavač Novi liber obasuo je novi-

⁴ Babić-Finka-Mogušev Hrvatski pravopis.

ne i elektronska priopćavala jer ima iskustva da se roba dobro prodaje na neviđeno. Međutim, izdavač je prevario kupce jer njegov promidžbeni letak (Poziv na pretplatu) ispisuje različite primjere od onih u Pravopisu hrvatskoga jezika,⁵ primjerice:

Promidžbeni letak (Poziv na pretplatu)	Pravopisni priručnik hrvatskoga jezika
grešan	grešan - odr. obl. grešni (v.401.)
greška - dat./lok. jed.	greška - dat./lok. jed. grešci/greški , gen.
greški/grešci , gen. množ.	množ. grešaka/greški/greška (v.401.)
grešaka/greški	
grešnica	grešnica (v.401.)

Prjevara je u tom što Pravopis dopušta dvostrukost: *grešan* i *grješan*, *greška* i *grješka*, *grešnica* i *grješnica* - a to nije vidljivo iz Poziva na pretplatu, ali je vidljivo iz Pravopisa koji upućujući na paragraf 401. ujedno upućuje na pravopisnu dvostrukost koja je definirana u paragrafu 401. Valja napomenuti da su pravopisne dvostrukosti ono čega se izdavač u promidžbenom zaletu na sva usta odricao, promičući kao jednu od najvećih vrijednosti Anić-Silićeva pravopisa baš to što nema dvostrukosti. Kada je Pravopis napokon ugledao svjetlo dana, posatlo je jasno da je promidžba bila uglavnom zasnovana na lažima jer je u priručniku bilo mnoštvo dvostrukosti. Dvostrukosti su tim čudnije jer je jedan od ocjenjivača Anić-Silićeva pravopisa, prof. dr. Ivo Pranjković, napadao Hrvatski pravopis zbog dvostrukosti, a ovdje je visoku prolaznu ocjenu dao usprkos dvostrukostima! (S. H.)

8. D. Brozović: Jedan pravopis za jedan jezik, Vj. 18. travnja 2000., str. 13. (Hina)

Osnovna je misao istaknuta već naslovom, a to je da izdavanje novoga pravopisa uz postojeći samo "pojačava neprirodno dvojstvo". Iako D. Brozović kaže da se ne može sjetiti da postoje dva pravopisa za isti narod i isti jezik, to ipak postoji - Srbi su izdali dva pravopisa, a možda i tri. Budući da su stručne veze sa Srbijom slabe, to je teško znati. Nadalje, D. Brozović dovodi u sumnju da je novoponuđeni pravopis najprimjereniji i da su prijašnja izdanja doživjela opću primjenu i da se na temelju objavljenoga može reći da se pravopis više slaže s Boranićevim, a ne s Brozovim. (S. B.)

9. N. Bašić, Sa svakom vlasti novi pravopis?, Vj. 20. travnja 2000., str. 8.

Autorica kaže da su autori Pravopisnoga priručnika hrvatskoga ili srpskoga jezika, V. Anić i J. Silić popustili pritiscima Komiteta i objavili ga i sa srpskim imenom kad rječničkom sastavnicom pokriva i srpsku stranu u naslovu. Kaže da sada izdavač nije bio uvjerljiv kako nije riječ o političkom potezu:

"Da je to napravio 1995., povjerovali bismo mu... Riječ je, nesumnjivo, o političkom potezu koji je, u staroga izdavačkoga lafa, skopčan i s misli na profit."

⁵ Što se moglo vidjeti tek kada je Pravopis objelodanjen, godinu dana poslije najave.

Zatim kaže:

“Zvuči primamljivo, ali je teško povjerovati da bi se preko noći u nas mogao pojaviti tako savršen pravopisni priručnik.”

Opravdava riječi *s je* iza pokrivenoga *r*:

“Strjelicu, pogriješku i crjepove možemo naći u hrvatskim tekstovima u kontinuiranome rasponu od najmanje četiriju stoljeća.”

Na kraju iznosi svoje misli kakav bi novi hrvatski pravopis trebao biti, a organizaciju izradbe da bi trebalo povjeriti HAZU.

N. Bašić odgovorio je S. Goldstein, vidi: **16.**, a osvrnuo se i R. Dragojević, grubo i uvrjedljivo, vidi: **33.** (*S. B.*)

10. S. Babić, Uredništvu Vijenca, V, 20. travnja. 2000., str. 8.

Izjavu danu Hini (vidi: **3.**) S. Babić uputio je i Vijencu i Vijencu ju donosi u cijelosti zajedno s pismom. (*S. B.*)

11. T. Čadež, Pravopisni rat, Globus, 21. travnja. 2000., str. 74.–76.

Nadnaslov: Hrvatski jezik: Tamne strane sadašnjosti, podnaslov: Globus istražuje: je li prošlotjedna najava izlaska 4. izdanja Pravopisnoga priručnika prof. dr. Vladimira Anića i prof. dr. Josipa Silića uvod u nezapamćeni skandal: Školska knjiga sprečava izlazak Anićeva i Silićeva pravopisa što ga je 1995. otpisala i izbacila iz skladišta, izjava S. Goldsteina pod naslovom: Vjerujem da će se većina javnosti prikloniti našem pravopisu.

U izjavi se S. Goldstein hvali uspjesima Anićeva rječnika i kaže:

“Stoga vjerujemo da će i Anićev i Silićev pravopis postati standardni priručnik jer je mnogo praktičniji od londonca koji teži arhaičnijem korijenskom pisanju.”

S. Goldstein očito ne zna ni što je arhaičniji ni korijenski pravopis, ali misli da će nabacivanje političkih etiketa biti uspješno.

Nadnaslov Silićevu tekstu: Prof dr. Josip Silić o pravopisu Babića, Finke i Moguša, Nedosljednost u primjeni pravopisa znak je neznanja; nadnaslov Babićevu tekstu: Akademik Stjepan Babić o Anić-Silićevu Pravopisnom priručniku, Zar ćemo sa svakom promjenom vlasti mijenjati i pravopis? (*S. B.*)

12. B. Brkan, nadnaslov: Pogled odozdo, **Pravopisne kuhinje**, VL, 26. travnja. 2000., str. 22.

Autorica zdvaja nad pravopisnom sudbinom hrvatskoga jezika govoreći o sukobu najavljenoga Pravopisnooga priručnika i Hrvatskoga pravopisa ne samo kao o sukobu pravopisnih koncepcija (koje unose zbrku među pismene) nego kao o političkom sukobu s naglašenim ekonomskim probitkom - autorica kolumne smatra da je pisanje pravopisa unosnije od pisanja kuharica! (*S. H.*)

13. A. Gluhak, Pravopis, Riječi o riječima, VL, 26. travnja 2000., str. 22.

Autor se zalaže za više pravopisnih priručnika, a ne samo jedan. Smatra da

hrvatski jezik nema službenoga pravopisa i da temeljna poteškoća nije u različitosti pravopisa, nego je najveća poteškoća kako pravopisnoga korisnika navesti da se pravopisom služi stvaralački i da na temelju pravopisne norme posegne za vlastitim rješenjima.

Temeljne su misli iz članka značajno proširene i dopunjene u Hrvatskom slovu, pola godine poslije, vidi: **30.** (S. H.)

14. M. Jurišić, nadnaslov: Doznajemo: Novi Liber i Školska knjiga na putu do sporazuma o izdavanju Aniće-Silićeva priručnika, **Pravopis neće posvadati nakladnike**, VL, 28. travnja 2000., str. 59.

Kao što kazuje nadnaslov i naslov, izdavači su na putu dogovora da zajednički izdaju Aniće-Silićev pravopis. (S. B.)

15. N. Medić, **Novi Liber nudi Školskoj knjizi suizdavaštvo Pravopisa**, NL., 28. travnja 2000., str. 39.

Školska knjiga, izdavač prvih triju izdanja Aniće-Silićeva pravopisa, ne odriče se izdavačkih prava koja ima nad pravopisom pa se pregovara između Novog Libera i Školske knjige o suizdavaštvu.

S. Goldstein izdavačkoj raspravi daje političku boju jer sugerira da je Babić-Finka-Mogušev pravopis prihvaćen zbog *dosluha sa vlastima kakav je imao gospodin Babić*, a prema Goldsteinovu mišljenju politički su razlozi natjerali Školsku knjigu da iz prodaje povuče Aniće-Silićev Priručnik hrvatskoga ili srpskoga jezika. Takve će se političke primisli provlačiti kroz sve buduće Goldsteinove izjave o pravopisu (S. H.)

16. S. Goldstein, **Kontra arhaičnom korienskom pravopisu**, V, 4. svibnja 2000., str. 7.

Otvoreno pismo S. Goldsteina uredniku Vijenca M. Kuzmanoviću u kojem traži da se Vijenac očituje o svezi s tekstom N. Bašić: Sa svakom vlasti novi pravopis? (vidi: **9.**) u kojemu je, kako smatra Goldstein, izneseno više uvrjeda na njegov račun.

Uglavnom hvali Aniće-Silićev pravopis usuprot Babić-Finka-Moguševu koji obilježuje kao "političkim utjecajem nametnut" i koji

"nasilno udaljuje pisanje od realnoga izgovora i suvremenog govornog jezika, te brojnim pravopisnim dvojnostima čini dodatnu zbrku."

prognozirajući da će se javnost prikloniti Aniće-Silićevu pravopisu budući da ima suprotna obilježja od navedenih.

U Goldsteinovu izjednačenju pisma i govora lijepo se nazire Karadžićeva krilatica: *Piši kao što govoriš*; a kada je o dvostrukostima riječ, pokazalo se da ih je u Aniće-Silića jedanko kao i u 4. izdanju Babić-Finka-Moguševu pravopisa, a značajno više nego u 5. izdanju. Prema tomu, Goldsteinova briga za hrvatsku pismenost pokazala se nadribrigom i ispraznim politiziranjem - danas, četiri godine po-

slije, Anić-Silićevu pravopisu javnost se još nije priklonila.

S. Goldsteinu odgovorila je N. Bašić, vidi: **18.** (S. H.)

17. M. Kuzmanović, Dragi Slavko, V, 4. svibnja 2000., str. 7.

M. Kuzmanović, prozvan u Goldsteinovu pismu Kontra arhaičnom korienskom pravopisu, objavljenom u istom broju Vijenca (vidi: **16.**), odgovara u prijateljskom i pomirljivom tonu ispričavajući se Goldsteinu jer vrijeđanje nije ciljem ni N. Bašić ni Vijencu. (S. H.)

18. N. Bašić, Novi križni put hrvatskoga pravopisa, V, 18. svibnja 2000., str.10.

Autorica trjezveno i stručno raskrinkava politizaciju struke i pravopisa na kojoj ustrajno rade S. Goldstein i njegovi istomišljenici.

Brojnim argumentima dokazuje da je Goldsteinov zaziv za pravopisom *koji slijedi izgovor* jednak Karadžićevu načelu: *Piši kao što govoriš*, i da je zapravo to arhaizacija hrvatskoga pravopisa (a ne načelo na kojemu počiva Babić-Finka-Mogušev-pravopis, kao što to uporno podmeće S. Goldstein) jer već u Brozovu pravopisu iz 1892. načelo: *Piši kao što govoriš* nije dosljedno poštovano. Tako gledano, Babić-Finka-Mogušev pravopis suvremeniji je i bliži hrvatskoj tradiciji jer nastoji biti u okvirima koje je zacrtao Brozov pravopis, a ne Karadžićeve mudrolije. S iste je točke gledišta opravdano pisati *mladci* i *napitci* (umjesto *mlaci* i *napici*); *grješnica* i *pogrješka* (umjesto *grešnica* i *pogreška*) jer to nije arhaizacija i povratak korienskomu (endehazijskomu) pravopisu kako tvrdi Goldstein.

N. Bašić odgovorio je J. Silić, vidi: **19.** (S. H.)

19. J. Silić, Zar u pravopisu nema demokracije?, Odgovor na tekst Nataše Bašić, Novi križni put hrvatskoga pravopisa, Vijenac, 162., 18. svibnja 2000.; V, 1. lipnja 2000., str. 5.

Ovaj je članak otvoreno pismo N. Bašić u kojem u 15 točaka J. Silić odgovara obrazlažući svoje pravopisna i jezikoslovna rješenja, ali i političke prilike u kojima je napisano 1. izdanje Pravopisnoga priručnika hrvatskoga ili srpskoga jezika i koje smatra isključivim krivcem za *ili srpskog* dio naslova Pravopisnoga priručnika. Oštro poriče da je u pravopisnom rječniku upotrijebljen srpski korpus:

“Ja sam rekao da je (pravopisno označena leksička) građa (zanimljiva za hrvatski standardni jezik) crpljena i iz ostalih hrvatskih jezičnih sustava - kajkavskoga i čakavskoga.”

J. Siliću odgovorila je N. Bašić, vidi: **23.** (S. H.)

20. M. Jurišić, Babić: Naš pravopis nije hadezeovski!, međunaslov: Novi rat za pravopisni monopol u Hrvata, **Silić: Naš pravopis nije pravopis nove vlasti**, VL, 18. lipnja 2000., str. 16.–18.

Članak se sastoji od razgovora sa S. Babićem, V. Anićem i J. Silićem.

S. Babić nastoji depolitizirati pravopisna pitanja pozivajući se na hrvatsku pisanu

tradiciju koja je u prilog Hrvatskomu pravopisu i time isključujući politizaciju (hadezeizaciju) pravopisnih rješenja.

Anićevi su odgovori škrti i neodređeni, dok J. Silić opširno govori o pravopisnoj koncepciji novoga izdanja i razlikama prema prvim trima izdanjima. Zanimljiv je podnaslov razgovora s J. Silićem: Anić-Silić obećavaju jasnoću i nedvosmislenost - a zanimljivost je u tom što se izlaskom Pravopisa pokazalo da pravopisna pravila i rječnik nisu baš najjasniji, a dvosmislenosti je više nego je u Hrvatskom pravopisu budući da Anić-Silićev pravopis donosi više dvostrukosti. (S. H.)

21. D. Brozović, Mučna razmatranja o pravopisnim nevoljama, J, god 47., br. 5., lipanj 2000., str. 161.–166.

D. Brozović opširno komentira neke novinske članke objavljene u razdoblju od 13. travnja 2000. do 18. svibnja 2000. (u ovom su radu to članci **1.–3.**, **7.–9.**, **14.–18.**).

Posebice se osvrće na pitanje pokrivenoga *r > rje* i pitanju “dosljedne primjene fonološkoga načela” jer su to pitanja koja se najčešće postavljaju u komentiranim člancima.

D. Brozović ovrće se i na Goldsteinovu politizaciju pravopisnoga pitanja:

»No, Goldstein izričito kaže... ”nametnuti *Hrvatski pravopis* Babić-Finke-Moguša sa svakim novim izdanjem sve nas više vuče prema arhaičnom *korienskom* pravopisu...” To jednostavno nije istina, nego je riječ o nahuškavanju onih laika koji ne znaju što je istina. Još je gore kada Goldstein sugerira da je za prihvaćanje sadanjega pravopisa u 90-tim godinama zaslužan “dosluh sa vlastima kakav je imao gospodin Babić”. Za takve izjave ni stručna kompetentnost ne može biti opravdanjem. Čudim se samo kolegama Aniću i Siliću da nisu na neke stvari upozorili svojega nakladnika.« (S. H.)

D. Brozoviću odgovorio je S. Goldstein, vidi: **36.**, a teškim i uvrjedljivim riječima komentira ga R. Dragojević, vidi: **33.**

22. S. Babić, Kritični trenutci hrvatske jezične kulture, J, god. 47., br. 5., lipanj 2000., str. 166.–179.

S. Babić raskrinkava Goldsteinovo jezikoslovno izdavaštvo prikazujući njegove izdavačke i samopohvalne uspjehe, Rječnik hrvatskoga jezika i Rječnik stranih riječi, kao poslovni probitak i računalni *štanceraj*, a ne kao dobitak za hrvatsku jezičnu kulturu:

“Goldstein zna zaraditi novac, ali kao dobar pater familias želi da što više ostane u obitelji i sina povjesničara pretvori u hrvatskoga jezikoslovca. Sin zna engleski, kao povjesničar vjerojatno i koji drugi europski jezik, na engleskome ima rječnika kakvih ti srce želi, lako je raditi. Kad se prevodi i kompilira, onda povjesničar može postati hrvatski jezikoslovac. Anić će dati leksikografsku formu. Računala su pogodna za štancanje.”

S. Babić primjerima dokazuje brojne nedostatke u rječnicima i brojna odstupanja od hrvatskoga rječničkoga blaga ili barem hrvatske uobičajene rječničke upotrebe.

Na sličan način pristupa i Pravopisnomu priručniku hrvatskoga ili srpskoga jezika prikazujući besmislenost nekih pravopisnih poglavlja (rječnik kratica, rječnik vlastitih imena, pravila o transkripciji), ali i zanemarivanje hrvatske pravopisne tradicije i priklanjanje nehrvatskoj tradiciji.

S. Babić prikazuje S. Goldsteina kao spretnoga poslovnjaka kojemu je proklamirana briga za hrvatsku jezičnu kulturu tek prazna proklamacija, a pravi mu je interes materijalni, a ne kulturni ili nacionalni.

S. Babiću odgovorio je S. Goldstein, vidi: **36.**, a osvrnuo se i R. Dragojević, neobično uvrjedljivo, vidi: **33.** (S. H.)

23. N. Bašić, Tragičan pravopisni raskol, Odgovor na tekst Josipa Silića *Zar u pravopisu nema demokracije*, V, 15. lipnja 2000., str. 12.

Ovaj je članak nastavak i završetak rasprave između N. Bašić i izdavača (S. Goldsteina) i autora Pravopisa hrvatskoga jezika (J. Silića).

N. Bašić ne odstupa od svojih argumentiranih jezikoslovnih stavova, a usuprot Silićevoj tvrdnji da je građa za Pravopis crpljena i iz kajkavskih i čakavskih vrela (a ne srpskih), navodi riječi profesora Anića izrečene 1986. uz izlazak Pravopisnoga priručnika hrvatskoga ili srpskoga jezika:

“Pravopis je rađen u tradiciji fono(morfo)loških pravopisa: Pravopisa hrvatskoga ili srpskoga jezika D. Boranića, Pravopisa srpskohrvatskoga književnog jezika A. Belića i Pravopisa hrvatskosrpskoga (srpskohrvatskoga) književnog jezika MH i MS 1960. godine... U njemu se nalaze riječi hrvatskoga ili srpskoga (hrvatskosrpskoga, srpskohrvatskoga) jezika *bez obzira na njegova varijantna obilježja.*” (S. H.)

24. S. Goldstein, Suprotstavljanja, **Pravopisni “ispravak netočnog navoda”**, VL, 2. srpnja, 2000., str. 16.

Ono što je ispravak netočnoga navoda riječi su S. Babića, D. Brozovića i N. Bašić koje se mogu sažeti rečenicom: *Jedan jezik ne može imati dva pravopisa.* Goldstein prilično demagoški ispravlja tu tvrdnju iznoseći njemačku pravopisnu situaciju (govori o supostojanju dvaju pravopisa) i englesku (govori o nepostojanju pravopisa).

Optužuje Babić-Finka-Mogušev pravopis da je politički najprije ukinut (1972.), a potom nametnut (1991.–1993.). Time ispravlja S. Babića koji zagovara depolitizaciju pravopisa.

I napokon, očito da bi ušutkao one koji u njemu vide sljedbenika Karadžićeve fonologizacije, S. Goldstein svoje je nastojanje o usklađivanju pisma i govora pripisao zamisli Noaha Webstera i Američkom pravopisu iz 1783.:

“pravopis mora biti zasnovan na govornom jeziku, a ne na artifičijelnim pravilima.”

Svatko tko zna engleski (ili američki) zna i to da izgovor i zapisivanje engleskoga jezika nisu u odnosu koji bi se nazvao *međusobnom zasnovanošću*, kako to želi prikazati Goldstein.

S. Goldsteinu odgovorio je M. Grčević, vidi: **27.** (S. H.)

25. J. Danolić, Novogovor je hrvatskom jeziku učinio medvjedu uslugu. Vj. 5. srpnja 2000. str. 14.

Članak je razgovor s J. Silićem o suvremenoj hrvatskoj jezičnoj stvarnosti, a pravopisa se dotiče tek jedno pitanje o sličnostima i razlikama dasadašnjih izdanja Pravopisnoga priručnika hrvatskoga ili srpskog jezika s najavljenim novim izdanjem. J. Silić najavljuje prošireni rječnik, obogaćena pravopisno-pravogovorna pravila i uopće, poboljšanje i osuvremenjavanje. Vrlo općenita izjava u kojoj se ne može nazrijeti narav rječničkoga proširivanja ili osuvremenjavanja. (S. H.)

26. J. Seršić, Vrijeda će izajti novo izdanje pravopisnoga priručnika hrvatskoga jezika, HN, 14. srpnja 2000., str. 7.

Ukratko prepričan razgovor s J. Silićem iz Vjesnika, vidi: **25.** (S. H.)

27. M. Grčević, U njemačkom nema dva pravopisa, VL, 23. srpnja 2000., str. 43.

Naslov izriče bit problema, a odgovor je Goldsteinovoj tvrdnji da ako njemački može imati dva pravopisa, može i hrvatski, vidi: **24.** (S. B.)

28. S. Vulić, razgovor s dr. sc. Sandom Ham, sveuč. profesoricom, Dva različita pravopisa ne mogu u škole, HS, 18. kolovoza. 2000., str 3.–4.

Članak je razgovor sa S. Ham o općenitim pitanjima jezikoslovlja i struke, a pravopisa se dotiče tek toliko što S. Ham kaže da dvije različite pravopisne koncepcije ne mogu opstati u školskoj praksi i da je sadašnja koncepcija Babić-Finka-Moguševa pravopisa dobra pa ju ne treba narušavati i mijenjati. Što se tiče korisnika pravopisa i njihove pravopisne (ne)sigurnosti, S. Ham zaključuje:

“Zar ćemo uz dvije pravopisne koncepcije ili mijenjajući ih preko noći, postati pravopisno sigurni?” (S. B.)

29. M. Jurišić, razgovor s D. Brozovićem, Babić-Finka-Mogušev Pravopis potpuno odgovara naravi hrvatskoga jezika, a Anić-Silićev ruši hrvatski kontinuitet, VL, 10. rujna 2000., str. 16.–17.

Iako naslov rječito govori o sadržaju razgovora, valja napomenuti da D. Brozović argumentima i primjerima (a ne napamet kao što to obično čini S. Goldstein) podržava koncepciju i konkretna rješenja Babić-Finka-Moguševa pravopisa, a usuprot Anić-Silićevu. (S. H.)

30. A. Gluhak, Još jedan pravopis, HS, 22. rujna 2000., str. 14.

Članak značajno proširuje temeljnu zamisao o pravopisu koju je autor izrekao pola godine prije u nevelikom članku u Večernjem listu (vidi: **13.**), a to je da u hrvatskom jeziku može postojati više pravopisnih priručnika (Budući da službenoga pravopisa nemamo, kako to tvrdi A. Gluhak.) U prilog pravopisnomu šarenilu A. Gluhak navodi pregled različitih praktičnih školskih pravopisnih priru-

čnika koji se upotrebljavaju uz Babić-Finka-Mogušev pravopis. (S. H.)

31. B. Metežić, Hoćemo li odlučiti referendumom, Najava izlaska Anić-Silićeva *Pravopisa hrvatskoga jezika* suočila je sve nas, a ponajprije Ministarstvo prosvjete i športa, s odlukom koji će se pravopis primjenjivati u školama i sredstvima javnog priopćavanja, F, 9. listopada 2000., str. 31.

Autorica je članak tematski ustrojila usporedbom političkih sudbina dvaju pravopisa i izjavama dvoje, u pravopisnoj polemici suprotstavljenih, jezikoslovaca - autora pravopisa J. Silića i oštre mu protivnice N. Bašić.

J. Silić nije čee mogućnost da će novi pravopis pogoršati pismenost jer je prema njegovim riječima pismenost ionako u teškom stanju i objavljivanjem još jednoga pravopisa:

“Neće nastati veći kaos nego što ga imamo. I danas se piše sprečavati i sprječavati, na žalost i nažalost, zadaci i zadatci... današnjem nesnalaženju najviše je ‘pomogla’ dvostrukost pisanja *dc* i *c*, *dč* i *č*, *tc* i *c*, *tč* i *č* te pisanje tvz. pokrivenoga *r* kao *rj*, što donosi *Pravopis* trojice autora. U našem *Pravopisu* nećemo navesti da su takva rješenja, za koja se primarno ne zalažemo, nedopuštena, nego ćemo im dati poseban status.”

Uopće, svi kritičari Hrvatskoga pravopisa udaraju po pravopisnim dvostrukostima koje prema njihovu mišljenju izazivaju nesigurnost, nesnalaženje i slabu pismenost korisnika. Upornim je ponavljanjem taj stav već postao općeprihvaćenim. Kritičari su ponajprije iz redova jezikoslovaca, pa je začudno što izdvajaju pravopisne dvostrukosti kao da su jedine s kojima se suočavamo pišući i govoreći i kao da drugih dvostrukosti nema - te se druge dvostrukosti jednostavno prešućuju iako su dvostrukosti jezična stvarnost koja oduvijek postoji i s kojom se oduvijek uspješno nosimo. Nitko nam, naime, nije nos natrljao tim da su, primjerice, morfonološke i morfološke dvostrukosti uzrok nesigurnosti, pa se i ne osjećamo nesigurni. Tako rođendane čestitamo s *ljubavlju* i *ljubavi*; s *radošću* i *osmijehom*, s *radosti* i *osmijehom* gledamo dolazak *gosti* i *gostiju*; idemo svojim *putom* i svojim *putem*; sa *žalosti* i *žalošću* doznajemo da za objed nema *školjaka* i nema *školjki* i nema *školjka* ili da u knjižari nema *pripovjedaka* i nema *pripovijetki* koje smo baš poželjeli kupiti; djeca nam se raduju novoj *bajci* i novoj *bajki*; zaključujemo i prema *tomu* i prema *tome* i prema *tom*; vidamo *ju* i vidamo *je* svaki dan; imamo *dobroga* sina i *dobrog* sina... ali to nije nesigurnost i kaos, a *pogrješno* napisani *zadaci* i *pogrešno* napisani *zadaci* - e, to je već nesigurnost i kaos, teško stanje. A tek *ne ću* i *neću*!

Dakle, poteškoća ne može biti u samim dvostrukostima - da je tako vjerojatno ni Anićev i Silićev *Pravopis hrvatskoga jezika* ne bi imao iste dvostrukosti kao i Hrvatski pravopis: *pogrješka/pogreška, zadatci/zadaci*,⁶ a vjerojatno bi se

⁶ *Pogrješka, zadatci* bez posebnoga statusa kako je najavljeno u navedenoj izjavi J. Silića danoj pola godine prije izlaska Anić-Silićeva pravopisa i nekoliko mjeseci prije izlaska Babić-Finka-Moguševa u kojem su dvostrukosti svedene na najmanju moguću mjeru.

udaralo po svim dvostrukostima, a ne samo pravopisnima. Osim toga, komentar je J. Silića, nakon objavljivanja 5. izdanja Hrvatskoga pravopisa (u kojem su dvostrukosti smanjene na desetak riječi i njihovih izvedenica), sljedeći:

“Čini mi se da su baš autori Hrvatskoga pravopisa, odričući se dvostrukosti koje su dosad postojale u njihovu priručniku, narušili taj kontinuitet: njihovo se peto izdanje razlikuje od četvrtoga toliko da je jasno kako su oni sami unijeli metodološki nered za koji optužuju druge.”⁷

Hrvatski pravopis s dvostrukostima uzrok je neredu u pismenosti, a bez dvostrukosti prekida kontinuitet hrvatskoga pravopisanja i uzrok je metodološkomu neredu! Očito, kritičarima Hrvatski pravopis ne valja ni s dvostrukostima ni bez njih, pa onda valjda poteškoća nikada nije ni bila u dvostrukostima.

Poteškoća je, čini se, u tom što su dvostrukosti izbor iz dviju različitih tradicija ili prema riječima N. Bašić (iz ovdje komentiranoga novinskoga članka):

“Anićev-Silićev *Pravopisni priručnik*⁸ nije problematizirao naslijeđe Novosadskoga pravopisa nego je jednostavno prihvatio i ona njegova rješenja koja nisu odgovarala hrvatskoj standardnoj jezičnoj i pravopisnoj baštini. Za razliku od njega, treće izdanje Babić-Finka-Moguševa pravopisa iz 1994. otvorilo je problematična mjesta hrvatskoga pravopisa, dijelom uporištem u samome Brozu, a dijelom u hrvatskome pisanome korpusu.”

Pogledamo li dvostrukosti drukčije, a ne kao oprjeku: *sigurnost, dobra pismenost, sređeno stanje/nesigurnost, loša pismenost, kaos*, tada ćemo u pogriješka/pogreška, zadataci/zadaci vidjeti oprjeku: *hrvatska tradicija/novosadsko naslijeđe*.

Poslije 5. izdanja Hrvatskoga pravopisa, Anić i Silić vuku nas natrag dvostrukostima, pa se riječi J. Silića:

“Jednostavno, želimo poboljšati teško stanje pismenosti... Neće nastati veći kaos nego što ga imamo”

ni danas ne pokazuju točnima. (S. H.)

32. J. Danolić, **Babilonski put hrvatskoga pravopisa**, SD (Kulturni prilog), 17. listopada 2000.

Članak je kratki pregled hrvatskih pravopisnih prijeloma i rasprava, od Brozova pravopisa 1892., preko Londonca 1971. i Hrvatskoga pravopisa 1994. do najave Ansilana⁹ 2000. Prednost je ovoga članka ponajprije u objektivnom i razložnom pristupu koji je daleko od bilo kakvoga senzacionalizma. (S. H.)

33. R. Dragojević, **Što se to prigovara Slavku Goldsteinu**, nadnaslov: Prijepori oko hrvatskoga pravopisa, podnaslov: Hrvatski kulturrasizam oduvijek je bio siromašan u svom manifestiranju. Redovito se pojavljivao ili kao antisrpstvo ili

⁷ Autori Hrvatskoga pravopisa sami unijeli nered za koji optužuju druge!, Večernji list, Prilog subotom, 27. siječnja 2001., str: 31., vidi: 45.

⁸ Odnosi se na Pravopisni priručnik Hrvatskog ili srpskog jezika iz 1986..

⁹ Ansilanom autor naziva Anić-Silićev pravopis.

kao antižidovstvo. Za njega nije bitno što predmet mržnje (Židova i Srba) u hrvatskoj ima u zanemarivom broju jer su se, kao što se zna, Ante i Franjo pobrinuli da tako bude. To je naprosto stanje (ne)svijesti. NL, 19. listopada 2000., str. 10.

Podnaslov ovoga članka govori sam za sebe. Valja još samo dodati da autor, braneći S. Goldsteina, odgovara D. Brozoviću (vidi: **21.**), S. Babiću (vidi: **22.**) i N. Bašić (vidi: **9.**), a optužuje ih za anitsemitizam i antisrpsstvo. Takva retorika podjeća na prokušane komunističke metode iz doba Titove Jugoslavije: čim bi Hrvati stali zagovarati svoj jezik i svoje nacionalne vrijednosti bili bi optuživani isto tako teško kao što je R. Dragojević optužio S. Babića, N. Bašić i njihove pravopisne istomišljenike.

Ovaj je članak govor mržnje u kojem struka štiti. Savjetujem, bolje je ne pročitati. Ostavlja previše gorčine, ali ne znanstvene, nego (ne)moralne. (S. H.)

34. M. Jurišić, Neka javnost, a ne politika odluči koji je pravopis bolji

(I Slavko Goldstein se uključio u polemiku oko Anić - Silićeva pravopisa, Iz ministarstava 100.000 kuna potpore), VL, 21. listopada 2000., str. 55.

Autorica donosi birane ulomke iz teksta S. Goldsteina upućenoga Jeziku (prije nego što je tekst objavljen) u kojemu S. Goldstein odgovara S. Babiću i D. Brozoviću - oponentima, kako ih naziva autorica.

Ulomci su spretno odabrani pa nam S. Goldstein zvuči i odjekuje izrazito demokratski - od naslova: Neka javnost, a ne politika odluči koji je pravopis bolji, pa do izjave:

“Ravnopravnim tretmanom obaju pravopisa na određeno vrijeme, uz slobodne rasprave i opredjeljenja, uvodi se demokratski novum u hrvatski kulturni život na području jezika, koji je dugotrajno, pa i u posljednjih deset godina, bio izložen raznim volunтарыstičkim pritiscima.”

Da je tako bilo bi dobro. Ali nije tako, osim činjenice da nam je “hrvatski kulturni život na području jezika” dugotrajno pod pritiskom. To smo znali i bez S. Goldsteina. Zaziv da o pravopisu (i jeziku) ne treba odlučivati politika nego javnost (a tu je valjda uključena i struka) toliko je od upotrebe izlizan da se potpuno značenjski istrošio - na žalost, postao je patetična fraza kojom se podštapamo kada ponestane argumenata.

Kada je riječ o uvođenju demokratskoga novuma o kojemu govori S. Goldstein, Hrvatski je pravopis od 1994. praćen stručnočasopisnim, novinskim, radijskim i televizijskim polemikama - nije prešutno i preplašeno prihvaćen, a ni dekretom nametnut - Hrvatski je pravopis nastajao na temelju dogovora kulturnih i znanstvenih institucija, a javnost je bila upoznata s pravopisnim zbivanjima. Javno se čula riječ i pristaša i protivnika i to tijekom izradbe pravopisa, a poglavito kada je izašao iz tiska. Usuprot tomu, najava je Anićeva i Silićeva pravopisa bila iznenađujuća jer se u javnosti nije znalo o pripremi pravopisa, a kamoli da je bilo ikakvih dogovora s ikakvim kulturnim i znanstvenim institucijama oko konkretnih rješenja.

Osim toga uz Hrvatski pravopis nije bilo poluistinite promidžbe kao u slučaju Anićeve i Silićeve pravopisa: promidžbeni letak - poziv na pretplatu (dakle, crno na bijelom) u mnogome govori različito od samoga pravopisa jer najavljuje jednostavnost i pravopis bez dvostrukosti i nedosljednosti. Međutim, pravopisna su rješenja oko kojih se godinama raspravlja (*pogreška/pogrješka, zadaci/zadateci; uz izuzetak neću*) i u Anića i Silića dvostruka. Kada je o nedosljednosti riječ - ima je, čini se i više nego u kritiziranim izdanjima Hrvatskoga pravopisa, a daleko smo od jednostavnosti. Osim toga, Goldsteinova najava da će hrvatska javnost

“imati mogućnost izbora... za opredjeljivanje između dviju koncepcija, pa i mogućnost kombiniranja prema slobodnom opredjeljenju iz oba pravopisa”

izrečena je pola godine prije nego što je Anićeve i Silićeve pravopis objelodanjen pa je u svoje vrijeme bila zbnjujuća jer je J. Silić istodobno izjavljivao da je riječ o istoj, fonološkoj koncepciji:

“Upravo se u provedbi te koncepcije jedan pravopis razlikuje od drugoga. Nevoljko govorim o različitim pravopisima, riječ je o različitom pristupu pravopisnoj problematici.”

Onaj pravopisni dio koji uopće nije spominjan, pravopisni je riječnik - Anićeve i Silićeve nude riječnik izrazito blizak riječniku novosadskoga pravopisa (1960.) pa je tu koncepcijska razlika između dvaju suvremenih pravopisa nepremostiva, a kada su novosadarije u pitanju, opredijelili smo se odavna. Za što nam je potreban novi pravopis i zašto opetovano pravopisno opredjeljivanje? Politika ili javnost? Toliko o Goldsteinovu *demokratskom novumu u hrvatskom kulturnom životu na području jezika* i opredjeljivanju između dviju koncepcija. (S. H.)

35. B. Beck, Harry Potter i hrvatski pravopis, podnaslov: Kolo pravopisa i dalje se vrti: tko bi gori, eto je doli, a tko doli, gori ustaje, Z, 26. listopada 2000., str. 8.

Autor je pravopisni rat smjestio uz Harryja Pottera humoristično uklopivši pravopisna zbivanja i pravopisne autore u bajkoviti svijet metloboja i letača na metli

“Harry je osobno vidio Slavka Goldsteina kako na metli leti u Ministarstvo prosvjete po odobrenje za upotrebu Pravopisnog priručnika u školama”,

a hrvatski je pravopis dobro skriven u čarobnom zrcalu zankovita imena I TRVE SE; skriven i od korisnika i od autora. (S. H.)

36. S. Goldstein, Je li pravopis roba, nadnaslov: Odgovor akademikima

Stjepanu Babiću i Daliboru Brozoviću, Z, 26. listopada 2000., str. 8.–9.

S. Goldstein opširno odgovara S. Babiću i D. Brozoviću na njihove polemičke članke objavljene u lipanjskom Jeziku (vidi: 21., 22.). Bez obzira na sve Brozovićeve i Babićeve argumente, Goldstein ostaje pri svom i dalje optužujući druge (neistomišljenike) za politizaciju pravopisnoga pitanja, nacionalnu netolerantnost i diskriminaciju... Članak završava popisom izdanja (povelikim, tri stupca

velikoga novinskoga formata) iz vremena kada je S. Goldstein bio direktorom Sveučilišne naklade Liber. Popisom se S. Goldstein nastoji ograditi od Babićeve optužbe da radi protiv hrvatske kulture, a za vlastite materijalne interese.

Ovim je člankom pravopisni rat nepovratno zagazio u političke vode i rasprave su manje stručne, a sve više političke i izrazito žučljive,

Odgovorio mu je S. Babić (vidi: **37.**) (S. H.)

37. S. Babić, Pravopis je za Goldsteina (politička) roba, nadnaslov: Slavko Goldstein ponovno unosi političke kriterije u hrvatsku pravopisnu problematiku i nepotreban rascjep i trvenje, jer u jezikoslovlje se on ne razumije. HS, 10. studenoga 2001., str. 30.–31.

S. Babić odgovara S. Goldsteinu i time nastavlja raspravu s Goldsteinom započetu u Jeziku (vidi: **22.**, **36.**) Opširan bi se članak mogao sažeti Babićevim riječima:

“Da je S. Goldstein htio unaprijediti kulturu hrvatskoga književnoga jezika, trebao je najprije za svoj pravopis pridobiti hrvatsku kulturnu javnost, pa tek onda političku, ali on je krenuo drugim putem. Čekao je promjenu vlasti, otišao ministrima, s njima nešto dogovarao, oni mu dali neka obećanja i novaca, novci su za Goldsteina važni, i onda krenuo s dvojicom autora na posao. Kulturne ustanove potpuno je zaobišao. On smatra da je dovoljno da se dogovore on i ministri. Zato je njegov postupak politički. Goldstein to naziva demokratskim izborom.” (S. H.)

38. Feralova Hrvatska stranka pravopisa, FT, 11. studenoga 2000. (Izjava Lj. Vokić)

Člančić pisan bijelim slovima na crnoj podlozi pravokutnoga oblika zvuči potpuno bizarno i neistinito, ali riječ je o dijelu razgovora s Lj. Vokić koji je Feral prenio iz Hrvatskoga slova:

“Predavala sam Titovu unuku Andreju Brozu. Bio je to vrlo fin i odgojen učenik. Kad smo 1988. radili vježbu iz pravopisa, pitao me piše li se komunizam velikim slovom, a fašizam malim. A zašto, sine, pitala sam ga? U ime komunizma je ubijeno više ljudi, nego u ime fašizma. Možete misliti što je poslije toga bilo? U školi je nastala silna uzbuna.”

Zahuktale su pravopisne rasprave dopuštale svemu i svačemu isplivati na površinu! (S. H.)

Članci objavljeni u 2001. godini

39. M. Jurišić, Zadatci ne će biti pogrješka!?, nadnaslov: Upravo objavljeno peto, prerađeno izdanje Babić-Finka-Moguševa Hrvatskoga pravopisa - manje dvostrukosti, više jasnoće?, VL, 24. siječnja. 2001., str. 18.

Članak je najavljen na naslovnici s nadnaslovom: Što donosi 5. izdanje Hrvatskog pravopisa (Babića, Finke, Moguša) i s naslovom: Pravopis naređuje: pogrješka, zadatci, ne ću!

U 5. su izdanju višestrukosti svedene na najmanju moguću mjeru, a autorica se pita hoće li to pridonijeti pravopisnoj jasnoći ili će pak biti doživljeno kao nametanje. (S. B.)

40. M. Jurišić i I. Kalogjera-Brkić, Na djelu nova pravopisna zbrka, nadnaslov: Kako će biti prihvaćena nova pravopisna rješenja u Babić-Finka-Moguševu Hrvatskom pravopisu, VL, 25. siječnja 2001., str. 34.

Nakon izlaska 5. izdanja Hrvatskoga pravopisa, rasprave su se usmjerile prema tomu pravopisu, a manje prema Anić-Silićevu koji se još uvijek očekivao. I ovaj je članak usmjeren Hrvatskomu pravopisu, a sastavljen je od četiriju izvjava: M. Samarđžija koji dvoji oko prihvaćenosti rješenja koja više nisu dvostruka (primjerice, *sprječavati*, ali ne i *sprečavati*) i predviđa podijeljenost jezične zajednice; Slavko Goldstein (dosadašnji protivnik dvostrukosti) sada smatra dvostrukosti znakom tolerancije, a budući da će najavljeni Anić-Silićev pravopisu imati dvostrukosti, smatra ga tolerantnijim; Željko Stipić, predsjednik Saveza školskih sindikata zalaže se da pravopisnu zbrku riješi Sabor; Ministarstvo prosvjete i športa izjavljuje da će o pravopisu odlučiti stručno povjerenstvo. (S. H.)

41. O. Obad, U školama u upotrebi nekoliko različitih hrvatskih pravopisa

Dva učitelja u školi mogu različito odlučiti, Kako pisati prema važećim hrvatskim pravopisima?, Na naslovnici Jutarnjega: Izašlo 5. izdanje Pravopisa Babić-Finka-Moguš. Uskoro izlazi Pravopis Josipa Silića i Vladimira Anića, koji čeka odobrenje Ministarstva. Ministarstvo prosvjete: Učitelji će sami birati prema kojem će pravopisu poučavati djecu. U škole se uvodi: Strjeljivo, napitci, ne ću, pogrješka. Akademik Stjepan Babić: Ovo izdanje Hrvatskog pravopisa obavezuje kulturnu javnost da piše po našim pravilima. U novoj knjizi samo smo ukinuli neka prijašnja dvostruka rješenja. Jutarnji list, 25. siječnja 2001., str. 3.

Od svih senzacionalističkih, prašnodizačkih i poluistinitih novinskih člana, ovaj se glatko može uvrstiti među vodeće.

Na naslovnici je Jutarnjega osvanuo krupan, uočljivi naslov: "U škole se uvodi: Strjeljivo, napitci, ne ću, trježnoća i pogrješka", a tim je naslovom popraćen izlazak iz tiska 5. izdanja Hrvatskoga pravopisa.

Međutim, 4. izdanje Hrvatskoga pravopisa ima odobrenje za upotrebu u školama, a *strjeljivo, napitci, ne ću, trježnoća, pogrješka* uvedeni su u škole još 1994. kao jedna od dvostrukosti. Istini za volju, neka su pojašnjenja u tom smislu dana u tekstu¹⁰ naslovljenom: U školama u upotrebi nekoliko različitih hrvatskih pravopisa, ali taj nam naslov opet ne daje točno činjenično stanje jer nema nekoliko hrvatskih

¹⁰ U tekstu je kao posebna zanimljivost istaknuto rastavljeno pisanje *ne ću*, kao da nikada nije bili jedinom normom, i kao da prije 5. izdanja nije bilo jednom od dviju normativnih mogućnosti, a do 1960. i jedinom.

pravopisa koji bi mogli biti školski - u siječnju 2001. (kada je objavljen novinski tekst) bio je samo jedan hrvatski pravopis, a drugi je tek bio najavljen. Dakle, riječ može biti samo o dvama pravopisima, a ne o nekoliko. Što se sve smatra pravopisima, pojašnjeno nam je u članciću naslovljenom: Kako pisati prema važećim hrvatskim pravopisima?, pa se različitosti pisanih likova pojedinih riječi oprimjeruju iz Hrvatskoga pravopisa, Pravopisnoga priručnika hrvatskoga ili srpskoga jezika, Rječnika hrvatskoga jezika, Rječnika stranih riječi. Kada su rječnici postali pravopisi i kada je Pravopisni priručnik hrvatskoga ili srpskoga jezika postao hrvatski pravopis? I to još važeći?

Posebice je zanimljiva tvrdnja S. Goldsteina:

“da je Školska knjiga 1993. pod pritiskom HDZ-ove vlasti povukla iz prodaje Anić-Silićev Pravopisni priručnik. Nakon toga je, nastavlja, Ministarstvo dalo dozvolu Hrvatskom pravopisu Babića, Finke i Mogaša, čime je taj priručnik u školama dobio pravo prvenstva.”¹¹

Bilo ne bilo HDZ-ova pritiska, 1991. Hrvatsku je oružjem napala Srbija, okupirali su ju Srbi, i je li stvarno u to ratno vrijeme itko u Hrvatskoj trebao povlačiti iz prodaje Pravopisni priručnik hrvatskoga ili srpskoga jezika? Nisu li se kupci iz razumljivih razloga sami od sebe povukli iz kupnje? I je li baš samo zbog ministarskoga dopuštenja Hrvatski pravopis “u školama dobio pravo prvenstva.”? Tijekom školovanja mojega naraštaja (a ono je započelo u Osijeku šest godina poslije objavlivanja novosadskoga pravopisa) novosadski je pravopis imao odobrenje za školsku upotrebu pa su ipak naše učiteljice, nastavnice i profesorice govorile da pravopis nemamo i nisu nas upućivale na novosadski, bilo veliki, bilo mala školska izdanja. Nitko nam nije crvenim podertavao kada smo uz obvezne narodnooslobodilačke teme pisali o neprijateljskim *metcima*, kada smo uz Gundulića pisali o *grješnicima*. A ako školnike jugoslavenski resori, sekretarijati i SIZ-ovi nisu mogli natjerati na onodobni službeni Pravopis *hrvatskosrpskog jezika*, zar im je HDZ morao pritiskom oduzimati Pravopisni priručnik hrvatskoga ili srpskoga jezika i nametati hrvatski? Ne će biti.

Više nego neobična izjava je K. Munka,¹² načelnika Odjela za udžbenike Ministarstva prosvjete i športa:

“Da, točno je da u istoj školi dva učitelja, kako sada stvari stoje, učenike mogu učiti dvije različite stvari. Razlog je *nepostojanje standarda hrvatskoga jezika* (istaknula S.H.)”

Bilo bi dobro da je izjava pogrješno navedena, bilo bi dobro da je K. Munk rekao

¹¹ Napominjem da ta tvrdnja nije u Jutarnjem napisana između navodnika, pa je moguće da su Goldsteinove riječi netočno prepričane. Budući da S. Goldstein ni u jednom od sljedećih brojeva nije tražio ispravak, bit će da je ipak točno.

¹² Na istu su se izjavu osvrtni i komentirali ju različiti autori po različitim dnevnim novinama - izjava svojom osebujužnošću očito plijeni pozornost!

bilo što drugo samo ne da nemamo književni jezik - jer jezik bez standarda nema status književnoga (standardnoga). Eto, u Ministarstvu nam između dvaju pravopisa izgubiše jezik. (S. H.)

42. Anкета: Što mislite o novim pravopisnim propisima, VL, 26. siječnja 2001., str. 71.

Kratka anketa s četvero ispitanika. Svima je postavljeno isto pitanje i svi podjednako odgovaraju - neka pravopisna pitanja riješi struka i neka u pravopise uđe ono što je u praksi već općeprihvaćeno. (S. H.)

43. O. Obad, Ladan: Nitko poput Hrvata nema takvih problema s pravopisom, JL, 26. siječnja 2001., str. 6.

Članak se sastoji od izjava čelnih ljudi vodećih hrvatskih javnih, znanstvenih i kulturnih institucija, a izjave se odnose na izbor jednoga od dvaju pravopisa.

T. Ladan (predsjednik Povjerenstva za jezik i govor HRT-a) izjavljuje da će o pitanju pravopisa u njih odlučiti stručno povjerenstvo; Mihovil Dulčić (pročelnik Službe za jezik Hrvatskoga radija) odlučno je uz Babić-Finka-Mogušev pravopis; M. Samardžija (predstojnik Katedre za hrvatski jezik na FF u Zagrebu) ponavlja svoju izjavu o podijeljenosti govorne zajednice (vidi: 40.); Slavko Mihalić (predsjednik DHK) o pravopisu će govoriti tek kada DHK raspravi to pitanje; Krešimir Munk (načelnik Odjela za udžbenike u Ministarstvu prosvjete) najavljuje stručno povjerenstvo koje će odlučiti o izboru pravopisa.

Sve u svemu, mlake i neodređne izjave o neobično vrućoj i određenoj temi kao što je pravopis. Valja izdvojiti izjavu M. Dulčića - kada bi u svih bilo takve sigurne određenosti, ne bismo imali muke s pravopisima! (S. H.)

44. D. Dragojević, Nijemci se prilagođavaju 10 godina novom pravopisu, JL, 26. siječnja 2001., str. 6.

Autorica prenosi njemačko pravopisno iskustvo gdje je novi pravopis stupio na snagu 1996., ali s tim da je do 2005. dopušteno upotrebljavati i stari i novi pravopis. Dug i naporan proces o kojem autorica zaključuje:

“Primjer reforme njemačkoga jezika je, međutim, uz izrazitu demokratičnost, oprez i toleranciju koja se u njejoj provedbi mogla uočiti, pokazao da su takve akcije vrlo sporne i imaju više negativnih nego pozitivnih posljedica.” (S. H.)

45. M. Jurišić, Ivana Kalogjera-Brkić, Domagoj Zovko, Maja Matković, Milan Ivkošić, Ministarstvo prosvjete nema snage ni stručnosti za izbor pravopisa, (Pravopisni rat u Hrvatskoj), VL, Prilog subotom, 27. siječnja 2001., str. 30.–31.

Večernjakov Prilog subotom donosi nam kolaž izjava i komentara o pravopisima i pravopisnom stanju u nas. Navedena su mišljenja autora suprotstavlje-

nih pravopisa - S. Babića i J. Silića; V. Pavletića, I. Gabelice, M. Pupovca; triju srednjoškolskih profesora hrvatskoga jezika - M. Šarac i Z. Turalije iz Zagreba te M. Butine iz Splita; rubrika Osobe tjedna oštar je komentar M. Ivkošića o S. Babiću i M. Mogušu.

Već i pogled na šerenilo pisanih i slikovnih priloga uvodi u nemir koji potpuno odgovara jednom od naslova: Pravopisni rat, a sadržaji su priloga takvi da potpiruju nastavak rata, a ne smirivanje situacije. Mišljenja je različitih, međusobno nepomirljivih, a iz svih izviruju riječi - pravopisni nered, kaos, nedosljednost... Čudim se što uz takav kaotični i nedosljedni pravopis mogu sasvim glatko pročitati napisano i sasvim glatko mogu napisati što želim reći. Uz toliki kaos trebalo bi biti teško, jako teško pisati i čitati. Pa eto nije.

Novinarski su komentari ponekad čudnovati:

“A upravo je Ministarstvo prosvjete, po mišljenju mnogih, to koje bi trebalo presjeci i odlučiti koji je od dva ponuđena pravopisa Hrvatima bliži i prihvatljiviji.”

Kako može itko odlučiti što je Hrvatima blisko i prihvatljivo osim njih samih? Ministarstvo može Hrvatima propisati školski pravopis, a hoće li im on biti blizak i prihvatljiv to će valjda oni sami prosuditi.

Novinarski komentari nisu ponekad samo čudnovati, nego i netočni:

“...točnije, hoće li oni koji to ne učine učiniti pogrešku ili pogriješku.”

Zašto novinari ne pročitaju pravopis (ili pravopise)? *Pogrješke* nema na pravopisnim stranicama, ni u jednom pravopisu. Samo je *pogrješka*.¹³

Novinarski komentari nisu ponekad čudnovati ili netočni, nego i zbunjujući:

“...u pojedinim udžbenicima niječna čestica pisana je rastavljeno od glagola htjeti, a učitelji koji su se priklanjali Anić-Silićevu rješenju ustrajali su na sastavljenom pisanju...”

Do svojega 5. izdanja (a na ta se izdanja odnosi navedeno) školski je Hrvatski pravopis normirao *ne ću, neću* kao ravnopravne dvostrukosti. Zašto bi onda *neću* bilo prema Aniću i Siliću? Zašto ne bi bila jedna od dvostrukosti iz Hrvatskoga pravopisa?¹⁴ Osim toga, *ne ću* je izvorno Brozovo rješenje,¹⁵ a *neću* je izvorno novosadsko.

Riječi M. Pupovca u člančiću: To je ocvao politički pravopis, bile bi zanemarive da ne dolaze iz usta znanstvenika, jezikoslovca. Teško je povjerovati da

¹³ Griješka je u Broza, ali i ondje je samo pogriješka. Vidi: I. Broz, Hrvatski pravopis (priredio B. Boranić), četvrto (nepromijenjeno izdanje), Zagreb, 1906., str. 6.

¹⁴ A da je riječ baš o Hrvatskom pravopisu upućuje članak na dnu iste novinske stranice: Što misle profesori hrvatskoga jezika - iz kojega se ne da naslutiti praktično nastavno oslanjanje na Anićev i Silićev Pravopisni priručnik hrvatskoga ili srpskoga jezika.

¹⁵ *Ne ću* preuzima i Boranić, čak i u izdanju naslovljenom Pravopis hrvatskoga ili srpskoga jezika iz 1951. (deseto izdanje koje je za školsku upotrebu odobrio Savjet za prosvjetu, nauku i kulturu NRH) *Ne ću* se održalo sve do novosadskoga pravopisa, a to je tek druga polovica 20. st., nama ne tako duboka, daleka i neshvatljiva prošlost.

predstojnik Katedre za primijenjenu lingvistiku Odsjeka za lingvistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu ne zna činjenice, a još je teže povjerovati da ih prešućuje ili pokazuje u krivom svjetlu. Bit će da je riječ o kakvom nesporazumu. Pa ako tko od čitatelja Večernjaka uzme i moj tekst u ruke, dobro je nesporazum razriješiti i pokazati činjenično stanje.

Je li Hrvatski pravopis politički ocavao i to što M. Pupovac smatra

“Što se pak srpske zajednice u Hrvatskoj tiče... prihvaćanje bi najnovijih pravopisnih rješenja zasigurno dodatno unijelo prepreke u njihovu integraciju u hrvatsko društvo i na neki ih način isključilo iz ukupnog hrvatskog jezičnog identiteta”

mišljenje je M. Pupovca, predsjednika Srpskog narodnog vijeća. Nije moje ulaziti u mišljenja političara; malo znam o političkim činjenicama, o političkoj pravopisnoj ocvalosti, a još manje o pravopisnim preprjkama integraciji srpske zajednice u hrvatsko društvo i ‘na neki način’ (koji i kakav?) isključenju iz hrvatskog jezičnog identiteta. Građani Hrvatske u javnoj komunikaciji govore i pišu hrvatski jer je to službeni jezik - kako za sve nacionalne zajednice u Hrvatskoj, tako valjda i za srpsku. O mišljenju jezikoslovca M. Pupovca mogu reći koju, poglavito ako to mišljenje nije zasnovano na točnim činjenicama, a želi se predočiti kao točno. Naime, kaže M. Pupovac:

“Naša pravopisna tradicija nije od jučer, pa od jučer nisu ni njezini vrijednosni elementi. Ključni momenti dileme o tome koje su te vrijednosti završeni su krajem prošlog i početkom ovog stoljeća. Opredijelili smo se za fonološki pravopis i u tom pogledu to je sastavni dio jezičnog znanja ljudi u Hrvatskoj”,

i sve je točno što kaže, uz pretpostavku da se kraj i početak stoljeća odnose na 19. i 20. st. (a ne na 20. i 21. st.) jer smo tada prešli s morfonološkoga pravopisa na fonološki. Je li prelazak bio milom ili silom, jezikoslovnim ili političkim razlozima uvjetovan, to u ovom kontekstu nije toliko bitno (ali u kontekstu hrvatske jezikoslovne i kulturne povijesti jest) jer već cijelo stoljeće imamo fonološki pravopis, bez obzira kako nas je dopao. Nadalje, M. Pupovac kaže i ovo:

“...pa je tu riječ o jednom politički ocvalom pravopisnom rješenju koje na početku stoljeća unosi diskusije koje su u našoj znanosti u jeziku temeljno razriješene krajem prošlog stoljeća, tvrdi Pupovac. Zato će rješenja koja se predlažu, tipa *grješka* i rastavljeno pisanje *ne ću*, prema Pupovčevu mišljenju biti više povod za dobar vic, nego za stvarnu primjenu.”

Ovdje je činjenična točnost prestala: *grješka* (koja uopće u svoje vrijeme i nije bila *grješka*, nego *griješka*) i *ne ću* pravopisna su rješenja iz vremena kada smo prešli na fonološki pravopis i dijelom su vrijednosnih sastavnica hrvatskoga fonološkoga pravopisa koje su razriješene krajem 19. st. Nestanak se tih vrijednosti veže uz novosadski upad u hrvatski jezik, a njihovo opetovanje (kao jedne od dvostrukosti) krajem 20. st. pokazuje da se ne može govoriti o ‘temeljnoj razriješivosti’.

Uostalom, neka podatci sami govore, i to podatci od 19. do 21. st.:

Brozov Hrvatski pravopis, 1892.	griješka, pogriješka	ne ću
Broz i Boranićev Hrvatski pravopis, 1906.	griješka, pogriješka	ne ću
Boranićev Pravopis hrvatskoga ili srpskoga jezika, 1926.	griješka, pogriješka	ne ću
Pravopisi iz doba NDH	pogriješka	ne ću
Boranićev Pravopis hrvatskoga ili srpskoga jezika, 1951.	griješka, pogriješka	ne ću
Novosadski pravopis, 1960.	greška, pogreška	neću
Babićev, Finkin i Mogušev Hrvatski pravopis 1971.	greška (pogreška)	neću
Anićev i Silićev Pravopisni priručnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, 1986.	greška, pogreška	neću
Babićev, Finkin i Mogušev Hrvatski pravopis 1994., 1996.	greška, grješka > pogr(j)eška	neću, ne ću
Babićev, Finkin i Mogušev Hrvatski pravopis 2000.	grješka > pogriješka	ne ću
Anićev i Silićev Pravopis hrvatskoga jezika 2001.	greška, grješka pogreška, pogriješka	neću

Razriješimo nesporazum o vrijednosnim sastavnicama hrvatske fonološke tradicije - krajem 19. st., kada smo prešli na fonološki pravopis, njegove su vrijednosne sastavnice bile *pogriješka* (*griješka*), *ne ću*, što treba imati na umu govori li se o hrvatskom fonološkom pravopisu, a govori li se o novosadskom fonološkom pravopisu (hrvatskosrpskom - srpskohrvatskom) tada govorimo o fonološkom pravopisu čije su vrijednosne sastavnice *greška* (*pogreška*), *neću*. Što je politički ocvalo? Hrvatski ili hrvatskosrpski-srpskohrvatski pravopis? Kako komu.

U Večernjakovoj rubrici Osobe tjedna na udaru su M. Ivkošića autori Hrvatskoga pravopisa S. Babić i M. Moguš. Udar je naslovljen: Politički vicevi u Pravopisu, a naslov je poveznica političke i jezikoslovne djelatnosti S. Babića kojom nam M. Ivkošić sugerira da je Hrvatski pravopis politička osveta "Račanu ili ne znam kome". Cijeli je Ivkošićev članak raspaljen kao lomača potpaljena vulgarizmima:

"pravipizdilo se", "pravopizdžije";

osobnim i osobitim omalovažavanjem osobnosti:

"autorska samovolja", "despotски propisi", "vjerojatno akademikima... nije dovoljno što su akademici s respektabilnim opusima, nego im je uvelike i do javnih odjeka i senzacionalne nazočnosti u javnosti...";

paušalnim tvrdnjama uz koje nisu navedeni ama baš nikakvi argumenti:

"Pravopis se može svladati za jedno poslijepodne", "zbnunjavao je javnost proturječnim, nedorečenim, nestalnim, dvojbenim, nepouzdanim pravopisnim rješenji-

ma”, “Devedeset i devet posto svih mogućih hrvatskih štiva imalo je dosad ‘neću’ a ne ‘ne ću’, imalo je ‘streljivo’ i pogrešku”, “oni izabiru nekoliko arhaičnih rješenja koja djeluju kao nasilje...”

Jedna je tvrdnja ipak argumentirana, a tu Ivkošić poučava da se *neću* piše sastavljeno jer se ne protivi

“ni jezičnom osjećaju ni gramatičkim pravilima, pa je, na primjer, riječ ‘neću’ pisana s jednakim osjećajem sraslosti dviju riječi kao i riječi ‘nemoć’, ‘nemir’, ‘nemogućnost’.”

Preispitajmo argumente jezičnog osjećaja, gramatičkoga pravila, osjećaja sraslosti i odnosa *neću/nemoć, nemir; nemogućnost*:

1) Jezični je osjećaj kao ozbiljni jezikoslovni kriterij napušten odavna. Ali, kada smo već kod jezičnoga osjećaja, imali su ga i svi oni pismeni koji su od 1892. do 1960. pisali *ne ću*. Njihovom se jezičnom osjećaju *ne ću* nije protivilo. Ne protivi se ni momu.

2) Gramatička su pravila jedno, a pravopisna drugo. Pisanje *ne ću* ili *neću* nije u vezi s gramatikom.

3) Ako je *neću* pisano s osjećajem sraslosti dviju riječi, nemamo li isti taj osjećaj sraslosti uz *ne dam* koje izgovaramo: *nedam*? Ili *dat ću* koje zbog osjećaja sraslosti izgovaramo *daću*, pa ipak pišemo rastavljeno? A što je s rečenicama: *Učit ćeš, i te kako!*, *Čita li Maja*? Hoćemo li ih zbog osjećaja sraslosti pisati: *Učićeš, itekako!*, *Čitali Maja*? Osjećaj sraslosti, prema tomu, ne može biti pouzdan kriterij pisane rastavljenosti i sastavljenosti jezičnih jedinica.

4) Osjećaj sraslosti nije isti u *neću* kao u *nemoć, nemir, nemogućnost*, a to je očito kada riječi rastavimo: *ne ću, ne moć, ne mir, ne mogućnost*. Od svih je četiriju primjera samo *neću* i *ne ću* zadržalo isti izgovor, jedan naglasak (istu sraslost) i isto značenja, a ostala su tri primjera promijenila i izgovor (i niječnica i imenica imaju svoj naglasak pa više nema osjećaja sraslosti) i značenje. Promjena je značenja uočljiva zamjenom jedinica u istom kontekstu; zamjenom sastavljenih i rastavljenih riječi u istim rečenicama. Ako rečenica mijenja značenje ili postaje besmislena, došlo je do promjene značenja jedinice koju smo pisali rastavljeno/sastavljeno:

Ne ću učiti/Neću učiti. - isto značenje

Slabost ti želim, a ne moć./Slabost ti želim, a nemoć. - promjena značenja

Rat vam se sprema, a ne mir./Rat vam se sprema, a nemir. - promjena značenja

Ne mogućnost, nego rješenje!/Nemogućnost, nego rješenje! - promjena značenja

Prema tomu, značenje presuđuje o rastavljenosti i sastavljenosti, a ne jezični osjećaj, osjećaj sraslosti ili gramatičko pravilo, a ponajmanje “despotski propisi i autorska samovolja”. Uostalom, svi pravopisi lijepo kažu: niječnicu pišemo rastavljeno od glagola. Iako svi pravopisi to kažu, neki se pridržavaju vlastitoga pravila pa propisuju *ne ću*, a drugi se ne pridržavaju vlastitoga pravila pa propisuju *neću*. Bez obzira jesu li dosljedni ili ne, pravopisi nas ipak čuvaju od pogubnoga pučkoga jezikoslovlja. (S. H.)

Nastavit će se u sljedećem broju.